

Art renaixentista (segle XV a Itàlia)

Codi: 100546
Crèdits: 6

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
2500239 Història de l'Art	OB	2

Professor/a de contacte

Nom: Nuria Llorens Moreno

Correu electrònic: nuria.llorens@uab.cat

Equip docent

(Extern) Per determinar

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

(prerequisits oficials i/o coneixements necessaris per a seguir correctament l'assignatura)

No hi ha prerequisits

A les assignatures de primer es podria incloure informació sobre els coneixements mínims necessaris per a cursar l'assignatura, com a consells sobre quins temes repassar

Objectius

L'objectiu fonamental de l'assignatura és el de proporcionar a l'estudiant algunes claus bàsiques per interpretar l'art italià del segle XV, la seva ambició intel·lectual, les seves connexions amb la nova cultura de l'humanisme i la seva significació històrica. Alhora, es preten fomentar la seva autonomia intel·lectual i particularment una actitud crítica davant de les fonts bibliogràfiques. La comprensió de l'originalitat i del fonament teòric de les experiències del quattrocento entenem que és necessari per a poder cursar posteriorment altres matèries relatives a la producció artística occidental dels segles XVI, XVII i XVIII.

Competències

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.

- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
9. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
10. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
11. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
12. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
13. Saber exposar amb eficàcia els coneixements, oralment i per escrit.
14. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.

Continguts

1. Humanisme i la reforma de les arts. Petrarca i els orígens de l'Humanisme. L'Humanisme florentí del primer Quatre-cents: classicisme i "humanisme cívica". Els *studia humanitatis*: definició, temes i significat històric de l'Humanisme.
2. *Rinascita dell'antichità*: De Vitruvi al *De re aedificatoria*. "Liberalitat" de les arts. Recuperació de la "Naturalesa". F. Brunelleschi i la "invenció" de la perspectiva. L. B. Alberti : el naixement de la teoria de l'art. La codificació de la perspectiva i el model retòric en el *De pictura*. La teoria de la bellesa : la *concinnitas*.
3. L'arquitectura de Brunelleschi. Els projectes arquitectònics d'Alberti a Florència i Màntua. Michelozzo, Francesco di Giorgio Martini, Giuliano da Sangallo i Antonio Averlino *Il Filarete*.
4. Les "altres" corts humanístiques. Rímìni, Urbino, Milà, Ferrara i Nàpols
5. Els *studioli* i el retrat en clau de gènere. Caterina Sforza, Isabella d'Este i Leonora Gonzaga.
6. Escultura del segle XV. El concurs de 1401: Brunelleschi i Ghiberti. Ghiberti : les primeres portes del Baptisteri.
7. L'emergència de Nanni di Banco i de Donato di Bardi Donatello. Obres per al Duomo i per a Orsanmichele.
8. La nova estatuària : Donatello, Nanni di Banco, Ghiberti. El relleu: *rilievo stiacciato* i perspectiva. Jacopo della Quercia. L'evolució de Ghiberti, les "portes del Paradís". L'evolució de Donatello, de la maduresa a les darreres obres. L'estil "dolç" de la segona meitat del segle.
9. De Florència a Urbino. Masaccio i Masolino. Fra Filippo Lippi, Fra Angelico, Paolo Uccello, Domenico Veneziano, Andrea del Castagno. Piero della Francesca.
10. De Màntua a Venècia. Andrea Mantegna. Giovanni Bellini i l'escola veneciana moderna. Antonello da Messina.
11. Florència a finals del segle: el canvi de clima cultural a mitjan segle i el corrent neoplatònic. Antonio del Pollaiuolo, Verrochio, Ghirlandaio, Filippino Lippi, Botticelli, Perugino.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals a l'aula	40	1,6	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11, 14
Tipus: Supervisades			
Tutories	40	1,6	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11, 14
Tipus: Autònomes			
Plantejament i elaboració d'un treball	70	2,8	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11

Classes presencials

- Comentari i discussió de textos; eventuais seminaris (en funció del nombre de matriculats)

Tutories

- Orientació metodològica i bibliogràfica; assessorament en la realització dels treballs
- Activitats supervisades (resolució de dubtes relacionats amb l'assignatura)

Activitats pràctiques i /o complementàries (en funció de les possibilitats):

- Possibilitat (segons alumnes i disponibilitat) de fer un viatge a alguna de les ciutats italianes del primer Renaixement (Florència, Urbino, Ferrara...)
- Visita puntual a exposicions, institucions, espais patrimonials o museus de l'Estat (relacionades amb la matèria; p.e. Museu del Prado, Museu de Belles Arts de València, MNAC, etc.)
- Conferències, xerrades i seminaris addicionals

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Primera prova escrita	40%	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11, 14
Prova de relació d'imatges	10%	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 9, 10, 4, 11, 14
Presentació d'un treball escrit	30%	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 13, 8, 9, 10, 4, 11
Presentació oral	20 %	0	0	6, 3, 1, 2, 5, 12, 7, 13, 8, 9, 10, 4, 11, 14

Avaluació

- Evidència 1. Prova avaluació escrita (a final de curs).

40%. Recuperable

Desenvolupament d'un tema relacionat amb la matèria impartida a les classes teòriques presencials. Es tindrà en compte la lectura de bibliografia essencial i complementària.

- Evidència 2. Prova de relació d'imatges (a final de curs)

10%

Identificació i posada en comú mitjançant una resposta breu de quatre grups de dues imatges, corresponents a obres estudiades i visualitzades a les classes teòriques.

- Evidència 3. Treball pràctic (un mes abans d'acabar el curs).

30% Recuperable

Treball d'anàlisi en clau de fitxa catalogràfica d'una obra de la plàstica italiana del segle XV. Els autors i/o les obres seran assignats pel professor.

- Evidència 4. Presentació oral a l'aula (a final de curs)

20%

Presentació de l'obra, explicació de metodologia, fonts i bibliografia per a l'estudi del treball pràctic. Es valorarà també l'assistència i continuïtat de les tutories

Format de les Evidències

La nota final de l'avaluació sorgirà de la suma de la totalitat percentual de les evidències 1,2,3,4. Això no obstant, si se suspèn l'Evidència 1 (menys de 2 punts sobre el total de 4) i l'Evidència 3 (menys 1'5 punts sobre el total de 3), la matèria es considerarà suspesa.

Obligatòriament el treball haurà d'incorporar el sistema de citació de notes (a dintre del text o a peu de pàgina) amb les referències de les fonts bibliogràfiques o documentals emprades. Les evidències de plagi, en la redacció dels treballs, pot representar un suspens. Constitueix plagi l'apropiació d'idees alienes sense citar la font, sobretot si són idees nuclears del treball, i també la transcripció de frases alienes sense posar-les entre cometes i sense indicar la font en la corresponent nota. S'acceptaran proves escrites i treballs redactats en català o castellà i també en altres llengües (anglès, francès, italià).

Procediment de revisió de les qualificacions

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

Recuperació

Es contempla la recuperació de l'Evidència 1 i 3

Avaluació única

L'avaluació única constarà de les evidències 1, 2 i 3 previstes a l'avaluació continuada, amb els percentatges del 60% per a l'evidència 1, el 10% per a l'evidència 2 i el 30% per a l'evidència 3. Les tres evidències són obligatòries. La data de l'examen i lliurament del treball individual serà a final de curs, coincidint amb la data de recuperació.

Plagi

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació. d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Bibliografia

Bibliografia orientativa

- Barasch, Moshe, *Teorías del arte. De Platón a Winckelmann*, Madrid : Alianza, 1991
- Baxandall, Michael, *Giotto and the Orators. Humanist observers of painting in Italy and the discovery of pictorial composition, 1350-1450*, Oxford University Press, 1971
- Baxandall, Michael, *Pintura y vida cotidiana en el Renacimiento. Arte y experiencia en el Quattrocento*, Barcelona: G. Gili, 1978 (1972)
- Burckhardt, J., *La cultura del Renacimiento en Italia: un ensayo*, Madrid: Akal, 1992 (1860)
- Burke, P., *El Renacimiento italiano. Cultura y sociedad en Italia*, Madrid: Alianza, 1993 (1986)
- Campbell, Stephen J. & Cole, Michael W., *A New History of Italian Renaissance Art*, Londres, 2012
- Chastel, André, *Arte y humanismo en Florencia en época de Lorenzo el Magnífico*, Madrid: Cátedra, 1982 (1959)
- De Fusco, Renato, *El Quattrocento en Italia*, Madrid: Istmo, 1999 (1984)
- Frommel, Christoph Luitpold, *The Architecture of the Italian Renaissance*, London, 2007 (ed. italiana, Milà: Skira, 2009)
- Garriga, Joaquim, "La interseguazione de Leon Battista Alberti (I)", *D'art*, 20 (1994), p. 11-57
- Gombrich, Ernst H., *El legado de Apeles*, Madrid : Alianza, 1982
- Heydenreich, L. H., Lotz, W., *Arquitectura en Italia 1400-1600*, Madrid: Cátedra, 1991 (1974)
- Joannides, P., *Masaccio and Masolino. A complete Catalogue*, London : Phaidon, 1993
- Klotz, H., *Filippo Brunelleschi. The Early Works and the Medieval Tradition*, London : Academy Editions, 1990
- Krautheimer, R., *Lorenzo Ghiberti*, Princeton University Press, 1956
- Kruft, H.-W., *Historia de la teoría de la arquitectura. 1. Desde la Antigüedad hasta el siglo XVIII*, Madrid:Alianza, 1990
- Nauert (Jr), Charles G., *Humanism and the Culture of Renaissance Europe*, Cambridge University Press, 1995
- Panofsky, Erwin, *La perspectiva com a "forma simbòlica" i altres escrits de teoria de l'art*, Barcelona : Edicions 62, 1987
- Panofsky, Erwin, *Renacimiento y renacimientos en el arte occidental*, Madrid : Alianza, 1975 (1960)
- Paoletti, J. T., Radke, G. M., *El arte en la Italia del Renacimiento*, Madrid: Akal, 2002 (1997)
- Pope-Hennessy, John, *El retrato en el Renacimiento*, Madrid: Akal, 1985 (1966)

Pope-Hennessy, John, *La escultura italiana en el Renacimiento*, Madrid: Nerea, 1989 (1958)

Rosenauer, A., *Donatello*, Milano : Electa, 1993

Tavernor, Robert, *On Alberti and the Art of Building*, Yale University Press, 1998

Wackernagel, M., *El medio artístico en la Florencia del Renacimiento*, Madrid: Akal, 1997 (1981)

White, John, *The Birth and Rebirth of Pictorial Space*, London : Faber & Faber, 1987

Wittkower, R., *Los fundamentos de la arquitectura en la edad del Humanismo*, Madrid : Alianza, 1995

Programari

Cap en particular

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt